

Nederlandsch Economisch-Historisch Archief
Cruquiusweg 31 - 1019 AT Amsterdam

Jaarverslag 2000

Verslag van het bestuur

1 - Algemeen

Het jaar 2000 stond voor het NEHA in het teken van de afronding van het project 'Vijf eeuwen zekerheid in Nederland 1500-2000'. Doordat alle zeilen werden bijgezet was het mogelijk om het eerste exemplaar van het resultaat, het vierdelige overzichtswerk *Zoeken naar zekerheid*, op 14 december 2000 te overhandigen aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, drs J.F. Hoogervorst, tijdens een bijeenkomst van de opdrachtgever, het Verbond van Verzekeraars. Het bestuur waardeert bijzonder de inspanningen van auteurs, onderzoeksassistenten, opmakers en uitgevers, begeleidingscommissies en opdrachtgever, die dit resultaat mogelijk hebben gemaakt.

Het onderzoek naar het familiebedrijf Van Gelderen boekte goede voortgang. In de loop van het verslagjaar werd een onderzoek naar de geschiedenis van het Philips Pensioenfonds en naar de detailhandel in speelgoed aangevangen. Van het Van Winter-fonds werd een subsidie verworven, waarmee in 2001 een onderzoeker in opleiding aangesteld zal worden die een proefschrift zal schrijven over de levensstandaard in Indonesië en India, voor en na de onafhankelijkheid.

Vanaf 1995 vormen prof. dr H.F.J.M. van den Eerenbeemt en prof. dr E.J. Fischer de redactieraad van het NEHA, die beslist welke manuscripten wel of niet door het NEHA uitgegeven worden. In het verslagjaar besloot het bestuur deze taak in de loop van 2001 over te dragen aan de gecombineerde redactie van het NEHA-jaarboek en het NEHA-bulletin (met inschakeling van externe referenten). Het bestuur is de beide leden van de redactieraad zeer erkentelijk voor hun jarenlange inspanningen ter garantie van de hoge kwaliteit van de NEHA-uitgaven.

Het bestuur kon zich verheugen in de benoeming van de adjunct-directeur van het NEHA, dr L. Heerma van Voss, op een door het IISG ingestelde bijzondere leerstoel in de sociaal-economische geschiedenis vanaf 1870 aan de faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Prof. dr L. Noordegraaf bleef het NEHA in het bestuur van het Unger-Van Brerofonds vertegenwoordigen.

De NEHA collecties werden verder toegankelijk gemaakt. De groei in de raadpleging van NEHA collecties via Internet zette door. Vooral dankzij de inzet van drs C. Seegers werd de eigen NEHA website sterk verbeterd en uitgebreid. Het resultaat hiervan was net na het einde van het verslagjaar op Internet te zien. Het bestuur is het IISG dankbaar voor de inzet van IISG-personeel bij de verbetering van de NEHA website, en eveneens voor de inzet van drs Seegers bij de antiquarische acquisitie.

De Vereniging NEHA telde per 31 december 394 leden (1999: 406). Het aantal leden daalt de laatste jaren licht. In 2001 zal een ledenwerfcampagne gevoerd worden om deze daling tegen te gaan.

2 - Financiën

In de bijlagen bij dit verslag zijn de balans, de staat van baten en lasten en de toelichtingen daarop over het boekjaar 2000 te vinden. Deze zijn voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. Ook de begroting 2002 is als bijlage opgenomen. Het inhoudelijk succesvolle zekerheidsproject was financieel een tegenvaller. Dankzij personele inzet van het IISG in het Zekerheidsproject 1500-2000 en een bijdrage van de Prof. Dr N. W. Posthumusstichting kon het boekjaar afgesloten worden zonder verlies. Gelukkig is de verwachting voor het financiële jaar 2001 beter.

3 - Ledenvergadering

De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 20 juni bij het NEHA te Amsterdam. In 2000 kwam statutair een einde aan de bestuursperiode van drs J.C. van Kessel, drs C.P. van Dijk en S.J. Jonker. Drs J.C. van Kessel was na een zittingstermijn van in totaal 12 jaar niet meer herkiesbaar. Drs C.P. van Dijk en S.J. Jonker, die gedurende acht jaar het bestuurslidmaatschap bekleedden, stelden zich niet herkiesbaar. Op voordracht van het bestuur stemde de Algemene Ledenvergadering in met de herbenoeming van prof. dr L. Noordegraaf en de benoeming van prof. dr M.M.G. Fase (De Nederlandse Bank), drs Ph. Maarschalkerweerd (rijksarchivaris Limburg/Maastricht), drs G. van Olphen RA (SNS Reaal) en drs H.B. van Wijk RA (AEGON). De voorzitter dankte de scheidende bestuursleden voor hun grote inzet en betrokkenheid bij de activiteiten van het NEHA en de wijze waarop ze daar in de afgelopen

jaren invulling aan hebben gegeven. Mede op verzoek van enkele leden zal het bestuur in de toekomst bewerkstelligen dat de m/v-samenstelling van het NEHA-bestuur meer evenwichtig van karakter wordt. Een geschikte kandidate voor het NEHA-bestuur was reeds benaderd, maar zij is pas in 2001 in de gelegenheid deze taak op zich te nemen.

Tijdens de studiemiddag, bijgewoond door ruim zeventig leden, hield dr Francisca de Haan, senior-onderzoeker bij het NEHA, een interessante inleiding met als titel 'Over zomerjurken en andere genderaspecten van de bedrijfsgeschiedenis'. In haar lezing hield zij een warm pleidooi om systematisch meer aandacht te besteden aan culturele aspecten en aan het gender-aspect in de bedrijfsgeschiedenis. Een en ander lichtte zij toe met voorbeelden uit haar onderzoek naar de geschiedenis van het Twentse familiebedrijf Van Gelderen. Lex Heerma van Voss, adjunct-directeur en manager onderzoek, trad op als referent. Bewerkte versies van haar lezing zijn gepubliceerd in het *NEHA-Bulletin* 14 (2000) 2 en *De Gids* 163 (september 2000). De studiemiddag werd afgesloten met een borrel.

Verslag van de directeur

1 - Collecties

1.1. *Acquisitie*

Het acquisitiebeleid van het NEHA bleef gericht op drie zwaartepunten: antiquarische werken (1400-1900) op het gebied van handelswetenschappen en nijverheid, statistisch materiaal en Nederlandse bedrijfsgeschiedenis. Eveneens onveranderd is dat daarnaast ook lopende periodieken en Nederlandse en internationale wetenschappelijke werken op het brede terrein van de economische geschiedenis werden aangeschaft.

1.1.1. *Antiquarische acquisitie*

Het antiquarische acquisitiebeleid was in 2000 in handen van drs Co Seegers, die door het IISG in de gelegenheid werd gesteld deze taak te verrichten. Het afgelopen jaar was een bij uitstek gunstig jaar voor de uitbreiding van onze belangrijke collectie koopmanshandboeken, literatuur ten behoeve van het onderricht en dagelijks gebruik van kooplieden. Een extra financiële ondersteuning van Aegon, Fortis en de N.W. Posthumusstichting maakte de aanschaf van een echt topstuk mogelijk: Lodovico Flori, *Trattato del modo di tenere il libro doppio domestico ...* (Palermo : Decio Cirillo, 1636). Lodovico Flori (1579-1647) studeerde onder meer theologie en recht, trad toe tot de orde der Jezuïeten. Hij vestigde zich in Palermo waar in 1636 zijn beroemde boek over de boekhouding van kloosters verscheen. Flori is de eerste auteur die het begrip boekjaar introduceert en de mogelijkheid om op ieder gewenst moment een overzicht van de financiële toestand te verkrijgen.

Verder konden wij een aantal bekende, maar in de collectie nog steeds ontbrekende werken uit het Engels taalgebied verwerven:

- Edward Thomas Jones, *Jones's English system of book-keeping, by single or double entry ...* (New York : Davis, 1796), de eerste Amerikaanse uitgave, verschenen in hetzelfde jaar als de eerste Britse.
- John Collins, *An Introduction to Merchants-Accompts* (London : William Godbid, 1675). Dit is de derde editie. De eerste verscheen in 1653, de tweede in 1664. Al deze uitgaven zijn zeldzaam.
- Richard Dafforne, *The Merchants Mirrour ...* (London : Miles Flesher, 1684). De vierde editie (ongewijzigde derde); de eerste verscheen in 1636 als deel van Malynes' *Lex mercatoria* (ook in EHB). Volgende edities verschenen in 1651 (gewijzigd) en 1660. Dafforne deed zijn kennis op tijdens een langdurig verblijf in Holland en refereert aan werken van Ympyn, Stevin en Waninghen. Deze editie ontbreekt onder meer in de Goldsmiths'-Kress collectie.
- Duitstalig, maar nauw verbonden met de Engelse werken is de eerste editie van Johann Lüder Albrecht, *Der englische Kaufmann, oder Grundsätze der englischen Handlung, aus dem Buch The British Merchant (von Charles King) gezogen, und aus dem Französischen ins Deutsche übersetzt ...* (Leipzig, Fritsch, 1764). De uitgave ontbreekt onder meer in de Goldsmiths'-Kress collectie.
- Een belangrijke aanvulling is ook Paul Jacob Marperger, *In Natur- und Kunst-Sachen Neu-Eröffnetes Kaufmanns-Magazin ...* Vierte Auflage, 2 Bde. (Hamburg, Herolds Witwe, 1765). De eerste uitgave verscheen in 1708 (ook in EHB), de tweede geheel herziene druk in 1733 en een ongewijzigde herdruk in 1748. Marperger (1656-1730) wordt gezien als de 'grondlegger' van de moderne Duitse bedrijfsliteratuur. Hij schreef een groot aantal studies en handboeken over verschillende takken van industrie en nijverheid, gebaseerd op zijn vele reizen door Europa. De EHB bezit een groot aantal werken van Marperger.
- Een zeer interessante uitgave is Johann Michael Leuchs (Hrsg.), *Addressbuch der jetzt bestehenden Kaufleute und Fabrikanten in Europa*. 2 Bde. mit je 2 Abteilungen (Nürnberg, Kontor der allgemeinen Handlungszeitung, 1814-1815). Dit werk ontbreekt in de Goldsmiths'-Kress collectie.

Naast de collectie koopmansliteratuur krijgt een aantal zwaartepunten in de collectie oude en zeldzame werken bijzondere aandacht. Daartoe behoren de geschiedenis van de statistiek aan het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw en de literatuur met betrekking tot de introductie van en onderricht in (nieuwe) technieken op het gebied van landbouw en nijverheid. Hoewel de middelen daartoe bescheiden zijn, lukt het ons om met de nodige regelmaat werken voor deze collecties te verwerven. In 2000 waren dat:

- Johann Gottfried Elsner, *Die Bildung des Landwirthes in der weitesten Bedeutung* (Stuttgart und Tübingen, J.G. Cotta, 1838). Elsner (1784-1869) was een autoriteit op het gebied van de

schapenteelt. In dit werk gaat hij echter ver buiten dit terrein, richt hij zich op de all-round opleiding van de boer en beschrijft hij vele facetten van het agrarisch bedrijf.

- Charles Philibert Lasteyrie du Saillant, *Du cotonnier et de sa culture, ou traité sur les diverses espèces de cotonniers; sur la possibilité et les moyens [...]* (Paris : Arthus-Bertrand, 1808)
- Twee werkjes op het gebied van de statistiek: Jacques Peuchet, *Essai d'une statistique générale de la France* (Paris: Testu, An IX [1801]), een beknopte inleiding in de regionale statistiek volgens de plannen van de Franse minister Chaptal; en August Ludwig von Schloezer, *Introduction à la science de la statistique ..* (à Paris : de l'Imprimerie Impériale, An XIII [=1805]).

Vrij zeldzaam en dus weinig aangeboden is het oude kwetsbare materiaal waartoe de prijscouranten gerekend moeten worden. Sinds N.W. Posthumus zich daar in de jaren dertig al uitvoerig mee bezighield is de belangstelling voor dit deel van de collectie nooit afwezig geweest. Het is goed dat wij het afgelopen jaar er in slaagden een kleine aanvulling van de collectie te realiseren. Antiquariaat Quaritch in Londen verzamelde voor ons 9 prijscouranten uit de tweede helft van de 18de eeuw, afkomstig uit Marseille, Hamburg en Bremen, Wilmington en New York (USA) en Kingston (Jamaica). Een uitvoerige beschrijving van de meest recente aankopen is ook te vinden op de website van het NEHA (www.neha.nl).

1.1.2. Overige acquisitie

Vele instellingen en particulieren hebben in 2000 een enkel werk of meer publicaties geschonken. Het Concern Archief van de ING Groep te Amsterdam gaf circa 100 historische gedenkboeken van verzekeringsmaatschappijen, de Gemeentebibliotheek Rotterdam een aantal branchetijdschriften, het Leger Museum te Delft vele historische jaarverslagen. Ook het Nederlands Persmuseum, het Historisch Archief van ABN AMRO, het bedrijf voor Zuivel, het project inventarisatie archief Nederlandse Spaarbankbond, de bibliotheek van het Verbond van Verzekeraars, de Pierson bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam zijn organisaties die met gedequireerde publicaties de collecties van de EHB aanvulden. Verschillende nieuwe uitgaven werden als schenking ontvangen van onder meer het Sociaal Historisch Centrum Limburg, de Verzekeringskamer, de Nederlandse Vrouwenalliantie, de bibliotheek van de Erasmus Universiteit afdeling Proefschriften, Universiteit Gent faculteit Letteren, Universiteit Maastricht PR en voorlichting en het Onderzoekscentrum voor Geschiedenis en Cultuur van de Universiteit Utrecht. De particulieren die mee bouwden aan de informatievoorziening waren: K. de Ruiter, E. van Nederveen Meerkerk, J. van Gerwen, R. de Jong, J. Grootenboer, H. Boot, W. Teuling, N. Visser, B. Hijma, U. den Tex, T. Pollmann, G. Veenendaal jr, L. Garrassus, H. Hachmer, J. Versluys, B. Tomka, J. van Tiggelen, H. Ponsen, C. Baasdorp, H. Mees, K. Sluyterman. Een enkele promovendus schonk zijn proefschrift.

Het Reclamemuseum heeft zijn collecties door het IISG toegankelijk laten maken. Naast 800 plakboeken werden zo'n 550 boeken en brochures en 133 periodieken in de catalogus opgenomen. Deze collectie bevat veel herdenkings- en jubileumboeken, die goed aansluiten bij de uitgebreide NEHA collectie op dit gebied (zie <http://www.iisg.nl/collections/reclamemuseum/index.html>).

Nieuw werden aangeschaft publicaties over economisch-historische onderwerpen, die momenteel in de aandacht staan aan Nederlandse universiteiten. Het talrijkst blijven onderzoeken naar de geschiedenis van de productiebedrijven, waar de bibliothecaris gemakshalve de technische geschiedenis in de negentiende en twintigste eeuw toe rekent. Er is echter een verschuiving naar de andere zijde van de markt zichtbaar. In toenemende mate richten studies zich op consumptiecultuur en de handel in luxen en consumptie goederen. Van de talrijke nieuwe dissertaties wordt een geringer deel dan vroeger als geschenk ontvangen. Met de noodzakelijke aanschaffen is daarom een groter deel van het budget gemoeid.

In de lopende stroom werden ook aanschaffen gedaan ten behoeve van bij het NEHA en IISG lopende projecten. Dit leidde tot de aanschaf van publicaties op gebieden als: alternatieve economische systemen, de wereldwijde speelgoedindustrie- en handel, vrouwen in het bedrijfsleven, sociale zekerheid en pensioenen, beroepen voor 1800, ethisch verantwoord ondernemen, gender in de economie, joods ondernemerschap en het functioneren van het grootwinkelbedrijf en de detailhandel in Nederland. De collectie economisch-historische tijdschriften en bladen van brancheorganisaties werd up-to-date gehouden.

1.2 Toegankelijkheid

De digitale dienstverlening voor bezoekers van de studiezaal werd uitgebreid. Er zijn nu zeven desk-top computers beschikbaar voor internet, e-mailverkeer, tekstverwerking en catalogusraadpleging door onze

gasten. Daarnaast bleven op de studiezaal twee telnet catalogus-terminals beschikbaar voor het bekijken van de beeldcollectie. Bezoekers die langere tijd op de studiezaal verblijven kunnen nu naast een studiecel ook beschikken over een portable PC. Op de website is de informatie voor bezoekers en gebruikers op vele punten aangepast. De 'Virtual Information Desk' heeft een prominentere plaats gekregen. Voor vragen over de collecties van het NEHA, IISG en Persmuseum kan men nu terecht op user.service@iisg.nl

1.3. *Bezoekers en gebruikers*

Opnieuw bleef het aantal bezoeken aan de studiezaal ongeveer gelijk, terwijl het aantal externe elektronische raadplegingen sterk toenam. In de studiezaal van IISG en EHB werden in totaal 5.066 bezoeken geteld (1999: 5.194). Van de 1187 bezoekers die bij hun eerste bezoek in 2000 een kaart invulden, vulden er 91 (1999: 171, 1998: 136) in speciaal voor collecties van het NEHA te komen. Als we aannemen dat zij gemiddeld even vaak de leeszaal bezochten als de totale bezoekersgroep, betekent dat ongeveer 400 bezoeken speciaal de NEHA collecties golden. Bovendien maken ook de bezoekers die niet speciaal aangeven voor NEHA collecties te komen, vaak van NEHA materiaal gebruik. Van de bezoekers die aangeven speciaal voor het NEHA te komen was meer dan de helft verbonden aan een wetenschappelijke instelling, museum of archief. Iets meer dan een derde bestond uit publicisten, 10 % was scholier, docent aan het middelbaar onderwijs of genealoog. Veel genoemd als bestudeerde onderwerpen waren scheepvaart, ondernemen, bank- en verzekeringsbedrijf, effectenhandel en prijsgeschiedenis, detailhandel en textielgeschiedenis.

Het bezoek aan de IISG-server voor het World Wide Web, waarop ook de NEHA site is ondergebracht, steeg van 456.642 in 1999 tot 761.557 in 2000. Samen met het IISG onderhoudt het NEHA de 'Virtual Library on Labour and Business History', die het meest bezochte onderdeel van de server bleef.

1.4. *Bedrijfsarchievenregister van het NEHA (BARN)*

Vele archiefdiensten zonden hun jaarverslagen om het NEHA op de hoogte te stellen, welke bedrijfsarchieven onder hun beheer waren gekomen. Ook particulieren meldden het bestaan van bedrijfsarchieven aan, waaronder het familiebedrijf Smits Visser (bouwbedrijf voor watertorens) in samenwerking met het Gemeentearchief Dordrecht. Archiefmateriaal van het Amsterdamse confectiebedrijf gaat op termijn naar het Gemeentearchief Amsterdam en van de Katholieke Boek-Inkoop combinatie Hoorn naar het Gemeentearchief Hoorn. Ook de Westland-Utrecht Hypotheekbank verstrekte gegevens voor het BARN.

Met financiële steun van het NEHA verscheen de bibliografie over de bedrijfstak Nederlandse luchtvaart van de hand van W. Snieder. Publiciteit werd verkregen door een interview over het NEHA and BARN-project in het *Archievenblad* 104 (2000) 5.

2 - Onderzoek

In het verslagjaar hebben de volgende onderzoeksactiviteiten plaatsgevonden:

2.1 *Zekerheidsproject 1500-2000*

Op 14 december is met de feestelijke presentatie van *Zoeken naar Zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000* in Paleis Het Loo een einde gekomen aan het grootschalige Zekerheidsproject 1500-2000. *Zoeken naar Zekerheid* omvat vier delen met in totaal ruim 1.800 pagina's en circa 1.500 illustraties. De eerste exemplaren werden uitgereikt aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid drs J.F. Hoogervorst, drie oud-voorzitters van het Verbond van Verzekeraars (onder wie tevens oud-NEHA bestuurslid S.J. Jonker en oud-NEHA-voorzitter en erelid drs J.B.J. Bollerman R.A.) en de scheidende voorzitter van de Verzekeringskamer prof. dr A.J. Vermaat.

In november 1996 werd een begin gemaakt met de eerste fase van het Zekerheidsproject 1500-2000, een onderzoek in opdracht van het Verbond van Verzekeraars. Het betrof een haalbaarheidsstudie voor een overzichtswerk over vijf eeuwen zekerheid. Gedurende de eerste fase is aan diverse auteurs gevraagd om over specifieke onderdelen een bijdrage te schrijven. Er werd gekozen voor een brede

opzet waarin de belangrijkste zekerheidsaanbieders aan bod kwamen: armen- en gildenzorg, burenen- en familiehelp, sparen, arbeiders-onderlingen, vakbondszorg, ziekenfondsen, particuliere verzekeraars en sociale verzekeringen. De eerste fase werd medio 1998 afgesloten met de bundel: *Studies over zekerheidsarrangementen. Risico's, risicobestrijding en verzekeringen in Nederland vanaf de Middeleeuwen*. De bundel, met een omvang van 1.060 pagina's, bevatte 41 bijdragen van ruim twintig auteurs. Zij belichtten de diverse zekerheidsregelingen per periode (1500-1800, 1800-1890, 1890-1950 en 1950-heden).

Tijdens de tweede fase van het onderzoek dat medio 1998 van start ging, werd per periode voor de risico's die centraal staan (risico's die samenhangen met de levenscyclus, ziekterisico's, risico's van de arbeid, risico's die een bedreiging vormen voor bezit en vermogen en moeilijk te beheersen risico's zoals rampen en oorlogen) onderzocht op welke wijze deze risico's zich manifesteerden, welke preventieve maatregelen werden genomen en welke zekerheidsregelingen werden toegepast om de financiële gevolgen van de risico's te beteugelen. Het resultaat van dit onderzoek is dat vanuit een brede invalshoek de ontwikkeling van risico's, risicobeleving, preventie en risicodekking in de afgelopen vijfhonderd jaar - zowel vanuit de optiek van de aanbieders als vanuit de optiek van de consumenten - in hun onderlinge samenhang wordt beschreven en geanalyseerd.

De goede inhoudelijke resultaten billijken de nodig gebleken extra inzet van personeel van NEHA en IISG, die aanzienlijk boven de begrote inzet uitging, en een financiële bijdrage in het tekort die van de N.W. Posthumusstichting ontvangen werd.

Uitvoering: dr J.L.J.M. van Gerwen en dr M.H.D. van Leeuwen; onderzoeksassistenten en (deels) beeldredactie: drs H. Looijesteijn, drs V. Kingma, drs M. Voeten en drs D. Wiltjer

Projectleiding: prof. dr J. Lucassen

Redactiecommissie: H.J. Neeleman RA (voorzitter); L.J. Beugelsdijk; prof. dr E.J. Fischer; prof. dr L. Heerma van Voss; drs A.G. Jacobs; S.J. Jonker; prof. dr J. Lucassen; drs J.J.N. Oostenbrink; drs P.J. van Oosterhout; drs W. Terwisscha van Scheltinga

Interne begeleidingscommissie: prof. dr L. Heerma van Voss, J. Kloosterman, prof. dr M. van der Linden, prof. dr J. Lucassen

2.2 Van Gelderen-project

Het Van Gelderen-project behelst de geschiedenis van de joodse familie Van Gelderen en hun bedrijven, de Stoomweverij Nijverheid en de Ramie Union in Enschede. Het doel van het project is een boek waarin de bedrijfsgeschiedenis en familiegeschiedenis met elkaar verweven worden. Hoewel de familiegeschiedenis tot in de achttiende eeuw getraceerd is, zal de nadruk in het boek op de jaren 1850-1964 liggen. In dat laatste jaar fuseerde de NV Stoomweverij Nijverheid, na 1945 het belangrijkste Van Gelderen bedrijf, met Ankersmit en Van Vlissingen tot Texoprint, onderdeel van Unilever.

In 2000 is nader onderzoek gedaan in archieven, variërend van het Gemeentearchief Enschede en het archief van de Joodse Gemeente van Enschede tot het NIOD. Tevens werden zeven interviews gehouden en uitgewerkt met oud-werknemers, (oud-)Enschedeërs en/of vrienden van de familie. De onderzoeksresultaten werden verwerkt in hoofdstukken over de perioden 1900-1919 en 1920-1939. Deze hoofdstukken werden besproken met de begeleidingscommissie.

Uitvoering: dr F. de Haan (hoofdonderzoeker); drs G. Reudink (onderzoeksassistent)

Projectleiding: prof. dr J. Lucassen; dr J. van Gerwen (coördinator)

Begeleidingscommissie: H.B. van Gelderen, drs W. van Gelderen, dr J. van Gerwen; prof. dr L. Heerma van Voss, dr B. Henkes; prof. dr J. Lucassen, dr A.L. van Schelven

2.3 Philips Pensioenfonds

Het onderzoek behelst een geschiedschrijving van de Philips Pensioenfondsorganisaties vanaf de oprichting tot heden. De aandacht zal in de eerste plaats uitgaan naar de geschiedenis van het fonds zelf en de betekenis ervan voor het Philips personeel. Daarnaast zal er aandacht zijn voor de positie van het fonds in het geheel van de Nederlandse pensioenvoorziening, voor zover dit op grond van bestaande literatuur beschreven kan worden.

Het onderzoek is gestart op 15 juli 2000. Centrale delen van het archief van het Philips Pensioenfonds zijn tijdelijk overgebracht naar het NEHA. Een eerste opzet van het boek is in december goedgekeurd door de begeleidingscommissie.

Uitvoering: dr J. Peet (hoofdonderzoeker); drs E. van Nederveen Meerkerk (onderzoeker); drs G. Reudink (onderzoeksassistent)

Projectleiding: prof. dr J. Lucassen; prof. dr L. Heerma van Voss (coördinator)

Begeleidingscommissie: dr I. Blanken, prof. dr L. Heerma van Voss, prof. dr J. Lucassen, A. Luijter R.A., J. Ruben, drs D. Sniijders, dr ir H.J.R. Stein, dr W. Trommel, mr B.J. Verheeke, prof. dr J.L. van Zanden

2.4 *Introductie van de Barbie-pop van Mattel in Nederland*

Het onderzoek betreft het op de markt komen van het typische meisjesspeelgoed, de zogenaamde tienerpoppen, begin jaren zestig tot aan de economische baisse rond 1984. De centrale vraagstelling is: hoe kan het aanhoudende commerciële succes van dit speelgoed, met name de Barbie van Mattel, worden verklaard? De bedrijfshistorische component van het onderzoek is vervat in de vraag: hoe opereerde dit Amerikaanse speelgoedconcern op de Europese, in het bijzonder Nederlandse markt? Welke interactie was er tussen aanbodzijde en consumentenzijde? De pedagogisch-historische invalshoek van het onderzoek behelst de vraag of er een Nederlands debat is geweest over wat 'goed speelgoed' is/was. Vooral de intermediërende groepen die beslismomenten tot aankoop c.q. afzet konden beïnvloeden, worden gevolgd, zoals de branche-organisatie van de speelgoeddetailisten, inkopers van het grootwinkelbedrijf, importeurs en inkoopcombinaties, consumentenbond en opvoeders (ouders, i.c. huisvrouwen en professionele pedagogen).

In 2000 werd een netwerk van personen en instanties opgebouwd, die bronnenmateriaal over speelgoed, - industrie en - handel in Nederland over de periode 1960-1985 kunnen leveren. Literatuur en archieven werden verwerkt. Diverse malen sprak de onderzoekster over haar onderzoek en publiceerde hierover in (populaire) tijdschriften.

Uitvoering: drs H. Winkelman (onderzoeker). In 2000 werd 0,5 fte besteed aan dit onderzoek.

Begeleiding: prof. dr M. van Essen (Universiteit Groningen, promotor), prof. dr L. Heerma van Voss

2.5 *Workshop Seascapes*

Op 28-29 januari organiseerde de adjunct-directeur in samenwerking met prof. dr Leonard Blussé (Universiteit Leiden) en prof. dr Poul Holm (Centre for Maritime and Regional History, Esbjerg) op het Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences (NIAS) in Wassenaar een workshop over 'Economic and Social Exchanges within Maritime Regions'. Papers over verschillende zeeën werden gepresenteerd door prof. dr Leonard Andaya (University of Hawai'i at Manoa), dr Felipe Fernández-Armesto (Brown University), prof. dr Heide Gerstenberger (Universität Bremen), dr Ayodeji Olukoju (University of Lagos), dr Maria Sirago (Napels), dr Frank B. Tipton (University of Sydney), prof. dr Richard W. Unger (University of British Columbia), prof. dr John K. Walton (University of Central Lancashire) en de organisatoren. Als commentatoren traden op prof. dr Kirti N. Chaudhuri en prof. dr Immanuel Wallerstein. Bijdragen aan de workshop zijn gepubliceerd in *Itinerario*, en zullen nog verschijnen in het *International Journal of Maritime History*.

3 - Onderwijs

Prof. dr E.J. Fischer gaf onderwijs in het kader van de door het NEHA aan de Universiteit van Amsterdam ingestelde bijzondere leerstoel 'bedrijfs-geschiedenis inclusief de sociale aspecten'.

Dr F. de Haan verzorgde een gastcollege 'Denken over sekse/gender in de geschiedenis van het kantoor'. Universiteit Gent, vakgroep Nieuwste Geschiedenis (24 februari).

Drs H. Winkelman verzorgde gastcolleges over 'Cult in de kinderkamer', voor studenten geschiedenis (13 april) en over 'Distributie van een Amerikaans speelgoedconcept en van de Amerikaanse jeugdcultuur naar Europa', voor studenten geschiedenis en Amerikanistiek (12 oktober) aan de Rijksuniversiteit Groningen.

4 - Publicaties

Het *NEHA-Jaarboek voor economische, bedrijfs- en techniekgeschiedenis* 63 (2000) verscheen in mei. Het bevatte dertien artikelen waaronder een cluster bijdragen met studies over de Antwerpse en

Rotterdamse haven. Tevens is in dit jaarboek een lijst opgenomen van referenten aan wie - sinds de introductie van het referentensysteem in 1994 - artikelen ter anonieme beoordeling zijn voorgelegd.

Het *NEHA-Bulletin voor de economische geschiedenis* bracht in de twee afleveringen van 2000 naast individuele boekbesprekingen, een overzicht van historische literatuur over de economische groei en levensstandaard in de lange negentiende eeuw, een artikel over de lopende geschiedschrijving van Unilever en een pleidooi voor meer cultuur in de bedrijfsgeschiedenis. Zoals uit de laatste twee omschrijvingen moge blijken besloot de redactie dat met ingang van deze jaargang inleidende artikelen van historiografische aard afgewisseld zullen worden door stukken waarin lopend onderzoek wordt gepresenteerd.

Naast het *NEHA-Jaarboek* en de *NEHA-Bulletins* werden door het NEHA in het verslagjaar zeven publicaties uitgebracht, waaronder de vier delen van het overzichtswerk *Zoeken naar zekerheid*. De volledige titels van de publicaties uitgegeven door het NEHA zijn te vinden in bijlage 6.

5 - NEHA website

Medio 2000 besloot het NEHA tot de opzet van een zelfstandige NEHA website, die opgebouwd werd door drs C. Seegers. Tot dan beschikte de vereniging over een bescheiden opgezet overzicht van de geschiedenis en activiteiten, bereikbaar als onderdeel van de IISG website. Besloten werd om te beginnen met in ieder geval een overzicht van publicaties en collecties. Van de bestaande web-pagina's werd onder meer het onderdeel 'geschiedenis en activiteiten' bewaard.

Vroeg in 2001 ging de eerste versie op. De site bevat pagina's over geschiedenis en activiteiten, praktische informatie, collecties en publicaties, links en een agenda. De site is te vinden op <http://www.neha.nl>

In de komende tijd zal de website verder worden uitgebreid.

Bijlagen

1 - Bestuur (jaar van aftreden)

H.J. Neeleman RA, voorzitter (2002)
prof. dr E.J. Fischer, penningmeester (2002)
J. Kloosterman, secretaris
dr J.E. Andriessen (2003)
drs H. Bordewijk (2001)
prof. dr M.M.G. Fase (2004)
prof. dr J.C.G.M. Jansen (2001)
drs Ph. Maarschalkerweerd (2004)
prof. d. L. Noordegraaf (2004)
drs G. van Olphen RA (2004)
dr B.M.A. de Vries (2002)
drs H.B. van Wijk (2004)

2 - Medewerkers

Medewerkers in vaste dienst

- J. Kloosterman, directeur
- prof. dr L. Heerma van Voss, adjunct-directeur
- dr J.L.J.M. van Gerwen, senior-onderzoeker en onderzoekscoördinator (1,0)
- drs H.J.M. Winkelman, vakreferent (0,7)

Medewerkers aan diverse projecten

dr F. De Haan (hoofdonderzoeker Van Gelderen-project)
drs V. Kingma van 1 februari tot 27 augustus (Zekerheidsproject 1500-2000)
drs H. Looijesteijn tot 1 juni (Zekerheidsproject 1500-2000)
dr M.H.D. van Leeuwen tot 1 juli (hoofdonderzoeker Zekerheidsproject 1500-2000)
drs E. van Nederveen Meerkerk vanaf 15 juli (onderzoeker project Philips Pensioenfonds)
dr J. Peet vanaf 15 juli (hoofdonderzoeker project Philips Pensioenfonds)
drs G. Reudink (onderzoeksassistent projecten Van Gelderen en Philips Pensioenfonds)
drs M. Voeten tot 1 juni (onderzoeksassistent Zekerheidsproject 1500-2000)
drs D. Wiltjer tot 1 maart (onderzoeksassistent Zekerheidsproject 1500-2000))

Stagiaire Zekerheidsproject

F. Lengkeek tot 1 april

3 - Samenstelling van redacties

Redactieraad: prof. dr H.F.J.M. van den Eerenbeemt en prof. dr E.J. Fischer

Redactie *NEHA-Jaarboek voor economische, bedrijfs- en techniekgeschiedenis* op 1 januari 2000: dr F. De Goey (2002, voorzitter), prof. dr E. Buyst (2001), prof. dr G. Devos (2001), prof. dr C.A. Davids (1999), drs B. Gales (2002), dr J.L.J.M. van Gerwen (redactiesecretaris), prof. dr J.C.G.M. Jansen (2001) en dr G. Verbong (1999). Tijdens het verslagjaar zijn na de beëindiging van hun statutaire periode de redactieleden Davids en Verbong afgetreden. Hun plaatsen werden ingenomen door dr M. 't Hart, dr E. Homburg en dr J.P. Smits. Laatstgenoemde bekleedt met ingang van mei 2000 het redactiesecretariaat.

Redactie NEHA-Bulletin voor de economische geschiedenis

De redactie van het *NEHA-Bulletin voor de economische geschiedenis* bestond uit: dr M. Davids (2003), dr W. Fritschy (2002), dr P. Groote (tot september), dr H. Klemann (2002), dr C. Lesger (2001,

voorzitter), prof. dr D. Luyten (2003, corresponderend lid uit België), dr J.P. Smits (2003, secretaris), dr J. Touwen (2003) en drs H. Winkelman (2002)

NEHA medewerkers maakten daarnaast deel uit van de volgende redacties:

- dr J.L.J.M. van Gerwen: *VHV-Nieuwsbrief*
- dr F. de Haan, *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*
- prof. dr L. Heerma van Voss: *International Review of Social History*
- J. Kloosterman: *Jaarboek Stichting Archiefpublicaties, IALHI Newsletter*
- drs H.J.M. Winkelman: *Textielhistorische Bijdragen*

4 - Samenstelling Curatorium NEHA-Leerstool

Prof. dr L. Noordegraaf, prof. dr C. van der Eijk, drs H.A. Mulder, H.J. Neeleman (voorzitter), dr J.L.J.M. van Gerwen (ambtelijk secretaris).

In het verslagjaar verving drs H.A. Mulder (secretaris van de Faculteit der Geesteswetenschappen) drs C.J.F. Ostendorf die gedurende een jaar op ad interim basis deel uitmaakte van het curatorium.

5 - Publicaties van NEHA medewerkers

Dr J.L.J.M. van Gerwen

- *De ontluikende verzorgingsstaat. Overheid, vakbonden, werkgevers, ziekenfondsen en verzekeringsmaatschappijen 1890-1945.* Deel 3 van Jacques van Gerwen en M.H.D. van Leeuwen red., *Zoeken naar Zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000.* (Amsterdam: NEHA)

- *De welvaartsstaat. Volksverzekeringen, verzekeringsconcerns, financiële dienstverleners en institutionele beleggers 1945-2000.* Deel 4 van Jacques van Gerwen en M.H.D. van Leeuwen red., *Zoeken naar Zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000.* (Amsterdam: NEHA)

Dr F. de Haan

- 'On Foundational Assumptions in Labour History, Some of Their Consequences in the Historiography of Office Work, and the Difference Gender Makes', in Denise de Weerd (ed.), *Conference Proceedings of the International Colloquium on 'Gender and Class in the 20th Century'*, AMSAB/MIAT (Gent) 48-60

- "'Unser Land ist in Aufruhr". Geschlechterdebatten in den Niederlanden um 1900', *Feministische Studien* 18 (2000) 8-21

- 'De zorg voor gevangenen in de negentiende eeuw: sociale controle of zorgende macht?', *Pro Memorie, Tijdschrift voor strafrechtgeschiedenis* 2 (2000) 302-320

- 'De laatste lege planken. Vrouwen en gender in de bedrijfsgeschiedenis', *De Gids* 163 (2000) 703-709

- 'Homo Economicus of Pater Familias? Een pleidooi voor meer cultuur in de bedrijfsgeschiedenis', *NEHA-bulletin voor de economische geschiedenis* 14 (2000) 276-283

- (met Annette Mevis), 'Willemijn Posthumus-van der Goot', in: *Biografisch Woordenboek voor het Socialisme en de Arbeidersbeweging* deel 8 (Amsterdam) 58-61

Prof. dr L. Heerma van Voss

- 'De rode dreiging en het verzuilde antwoord' in: J.H.C. Blom en J. Talsma (eds.), *De verzuiling voorbij. Godsdienst, stand en natie in de lange negentiende eeuw.* (Amsterdam: Het Spinhuis) 115-132

- (met Sam Davies, Colin J. Davis, David De Vries, Lidewij Hesselink and Klaus Weinbauer) (eds.), *Dock Workers. International Explorations in Comparative Labour History, 1790-1970.* (Aldershot: Ashgate)

- (met Marcel van der Linden), 'Dockers' configurations', in: *ibid*, 762-780

- (met Floris Vermeulen), 'Back to the country. Living Strategies of Twente Textile Workers ca. 1920', Working paper HSN 8 pp.

- 'De hoogtijdagen van de klassenmaatschappij' en 'Verzorgingsstaat en welvaart' in: B.M.A. de Vries e.a., *Van agrarische samenleving naar verzorgingsstaat.* (Groningen: Martinus Nijhoff) 345-401

- 'Buitenlandse tijdschriften', *Tijdschrift voor sociale geschiedenis*, 26 (2000) 101-114

J. Kloosterman

- 'Inleiding', in: Carl von Clausewitz, *Over de oorlog*, 4^e dr., 's-Hertogenbosch: Voltaire, 7-17
- (met Amanda Elsinghorst en Peter Horsman), 'Integraal Digitaal Archievenoverzicht', www.divakoepel.nl/pro/ida/ida_index.html
- 'A Library's Way: de geheime instructies van de Jezuïetenorde', in: *De weerspanning van de feiten: opstellen over geschiedenis, politiek, recht en literatuur aangeboden aan W.H. Roobol*. (Hilversum: Verloren) 135-142

Dr M.H.D. van Leeuwen

- *The Logic of Charity. A Simple Model Applied to Amsterdam 1800-1850*. (Basingstoke: Macmillan)
- *De rijke Republiek. Gilden, assuradeurs en armenzorg 1500-1800*. Deel 1 van J. van Gerwen en M.H.D. van Leeuwen red., *Zoeken naar Zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000*. (Amsterdam: NEHA)
- *De eenheidsstaat: onderlinges, armenzorg en commerciële verzekeraars 1800-1890*. Deel 2 van J. van Gerwen en M.H.D. van Leeuwen, *Zoeken naar Zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000*. (Amsterdam: NEHA)

Drs H. Looijsteijn

- (ed), *Tranen en Vreugdevuren*. Anna Palowna: Vereniging Oud-Anna Paulowna

Drs E. van Nederveen Meerkerk

- (met Willem van den Broeke), *Spoorlijnen en geldstromen. Een onderzoek naar de financiering van de Nederlandsche Rhijnspoorweg Maatschappij 1845-1890*. Research Report (Utrecht: Onderzoekinstituut voor Geschiedenis en Cultuur)
- (met Jan Peet en Fiona van Schendel), *'Rente zonder bijsmaak'. Een geschiedenis van de Algemene Spaarbank voor Nederland en van haar ontwikkeling naar een ethische bedrijfsvoering, 1960-2000*. (Amsterdam: IISG)
- 'De Nederlandse Spoorwegen: particulier initiatief en staatszorg', *Visie Magazine* (maart 2000) 22-26

Dr J. Peet

- (met Joos van Vugt) (eds.), *Social security and solidarity in the European Union. Facts, evaluations and perspectives*. (Heidelberg: Physica Verlag)
- (met Elise van Nederveen Meerkerk en Fiona van Schendel), *'Rente zonder bijsmaak'. Een geschiedenis van de Algemene Spaarbank voor Nederland en van haar ontwikkeling naar een ethische bedrijfsvoering, 1960-2000*. (Amsterdam: IISG)
- 'Het NVV en de Algemene Spaarbank voor Nederland (ASN)', *VHV Nieuwsbrief*, 13 (2000) 4, 1-2

Drs H.J.M. Winkelman

- 'Laura Ashley, Yves Saint Laurent en Mattel. Kleding voor Barbie in de Seventies'. *Barbie Magazine Nederlandstalig kwartaalblad voor Barbie Verzamelaars* 7 (2000) 1, 19-22
- 'Er moet een vrouw in. Hilde Verweij-Jonker ontvangt de Aletta Jacobs prijs in Groningen 8 maart 2000', *VVAO Mededelingen* 82 (2000) 3, 3
- '1973. Moeder Ruths laatste jaar als directeur', *Barbie Magazine Nederlandstalig kwartaalblad voor Barbie Verzamelaars* 7 (2000) 2, 25-30
- [Bespreking van Mike Dash, *Tulpengekke. Over de speculatiegolf die de tulp in 17e eeuw Nederlands veroorzaakte*], *NEHA Bulletin voor de economische geschiedenis* 14 (2000) 232-233
- 'Poppen in de kast. A sentimental journey in bedrijfsarchief van Gebr. Simon groothandel in speelgoederen', *Archievenblad* 104 (2000) 4, 22-23
- [Bespreking van Irene van Staveren, *Econom(an)ie: een inleiding in de economie vanuit genderperspectief*], *Convocaat Utrecht* 69 (2000) 2, 8
- 'Arabische sferen. Barbie en het Midden-Oosten Verbeeld', *Barbie Magazine Nederlandstalig kwartaalblad voor Barbie Verzamelaars* 7 (2000) 3, 20-24
- 'Barbies home is our Dreamcastle. Interieurs van kinderkamer en poppenhuizen 1955-heden', *Barbie Magazine Nederlandstalig kwartaalblad voor Barbie Verzamelaars* 7 (2000) 4, 25-30
- [Bespreking van Mirelle Thijsen, *Humanistische fotografie en het geluk van de alledaagsheid. Het Nederlandse bedrijfsfotoboek 1945-1965*], *NEHA Bulletin voor de economische geschiedenis* 14 (2000) 302-304
- [Bespreking van S.T. Olivier, *Goud op het spoor*], *NEHA Bulletin voor de economische geschiedenis* 14 (2000) 308-309

6 - Publicaties uitgegeven door het NEHA

- Jacques van Gerwen en Marco H.D. van Leeuwen, Zoeken naar zekerheid. Risico's, preventie, verzekeringen en andere zekerheidsregelingen in Nederland 1500-2000. (Den Haag/Amsterdam: Verbond van Verzekeraars/NEHA). 4 delen ISBN 90.5742.033.3:
- Marco H.D. van Leeuwen, *De rijke Republiek. Gilden, assuradeurs en armenzorg 1500-1800*. Deel 1
- Marco H.D. van Leeuwen, *De eenheidsstaat: onderlinges, armenzorg en commerciële verzekeraars 1800-1890*. Deel 2
- Jacques van Gerwen, *De ontluikende verzorgingsstaat. Overheid, vakbonden, werkgevers, ziekenfondsen en verzekeringsmaatschappijen 1890-1945*. Deel 3
- Jacques van Gerwen, *De welvaartsstaat. Volksverzekeringen, verzekeringsconcerns, financiële dienstverleners en institutionele beleggers 1945-2000*. Deel 4
- J.P. de Korte (translated by L.F. van Lookeren Campagne-de Korte), *The Annual Accounting in the Dutch East India Company VOC*. (Amsterdam: NEHA) ISBN 90.5742.032.5
- *NEHA-bulletin voor de economische geschiedenis* 14 (2000) 1 + 2. (Amsterdam: NEHA) ISSN 0920-9875
- *NEHA-Jaarboek voor economische, bedrijfs- en techniekgeschiedenis* 63 (2000) (Amsterdam: NEHA) ISSN 1380-5517, ISBN 90.5742.031.7
- Fiona van Schendel, *Djoloitigo. Ontginning en exploitatie van een particuliere koffie-onderneming op Java 1875-1898* (Amsterdam: NEHA) ISBN 90.5742.019.8
- B.W. de Vries, *Of Mettle and Metal. From Court Jews to world-wide Industrialists*. (Amsterdam: NEHA) ISBN 90.5742.029.5

7 - Actieve bijdragen aan congressen en studiedagen

In het onderstaande zijn alleen die gevallen genoemd waarin medewerkers van het NEHA een actieve bijdrage hadden (als het houden van een lezing, het presenteren van een paper of het optreden als referent) aan een congres of studiedag.

22 januari	Lezing: 'Bronnen, speciaal bedrijfsarchieven, voor onderzoek naar kleding-geschiedenis' voor de Nederlandse Kostuumvereniging, Zwolle (Winkelman)
28-29 januari	Paper: 'When was the North Sea?' Conferentie Seascapes, Wassenaar (Heerma van Voss)
29 februari	Lezing: 'Risicogeschiedenis. Aard, mogelijkheden en beperkingen', IISG Amsterdam (Van Leeuwen)
12-15 april	Third European Social Science History Conference, VU Amsterdam
Commentator in een sessie over 'First Wave Feminism Revisited' (De Haan).
Network chair 'Labour', Paper: (met Floris Vermeulen) 'Back to the country. Living Strategies of Twente Textile Workers ca. 1920' (Heerma van Voss)
Network chair 'Social Inequality', sessies 'Historical patterns of class mobility in France 17th-20th centuries' (in samenwerking met J.P.Pelissier, I. Maas en D. Rebaudo) en 'Roundtable: The HISCO-manual' (van Leeuwen)
23 mei	Lezing: 'Das Projekt Occasio im IISG Amsterdam', Bonn (Kloosterman)
20 juni	Lezing: 'Over zomerjurken en andere gender-aspecten van de bedrijfsgeschiedenis'; NEHA studiemiddag. (De Haan) en commentaar daarbij (Heerma van Voss)
6-13 augustus	19th International Congress of Historical Sciences, University of Oslo, Noorwegen
Panel voorzitter van 'Sisterhood and Sibling Rivalry: Women's Movements and Feminist Movements' (De Haan)
Paper 'Labour History and Family Strategies. Some examples from late 19th and early 20th century Dutch history' (Heerma van Voss)

- 8 september Lezing: 'IALHI on the Web: improving access to IALHI's members and their collections', Oslo (Kloosterman)
- 26-29 oktober Paper 'What was in it for the workers', Annual Conference Social Science History Association, Pittsburgh (Heerma van Voss)
- 16 november Lezing: 'Russian History at the IISH', Moskou (Kloosterman)
- 20 november Lezing: 'Mattel's corporate strategy and popular culture' voor de onderzoeksgroep opvoeding en cultuur van de Faculteit Pedagogiek, Psychologie en Sociale Wetenschappen Groningen (Winkelman)
- 22 november Lezing: 'De familie Van Gelderen (circa 1875-1964): biografie van een ondernemersfamilie in Enschede'. Studiedag over Biografieën van joodse Nederlanders, georganiseerd door de Commissie voor de Geschiedenis en de Cultuur van de joden in Nederland. KNAW (De Haan)
- 23-25 november Conferentie Global Labour History in the Twenty-first Century, IISG Amsterdam. Paper: 'Dockers as a global occupation, 1790-197' (Heerma van Voss) Lezing: 'A website on the History of Work' (Van Leeuwen).
- 28 november 'Inleiding in de geschiedenis van de filantropie in Nederland, 1500-heden', VU Amsterdam (Van Leeuwen)
- 8 december Lezing: 'Pensioenvoorziening bij Philips: een hele onderneming', Werkgroep Bedrijfs geschiedenis, Universiteit Utrecht (Van Nederveen Meerkerk)
- 8 december Uitreiking Dr A.L. van Schelvenprijs 2000 van de Stichting Textielgeschiedenis aan mw. V. Kingma te Denekamp (Winkelman)

8 - Overige functies van NEHA medewerkers

Dr J.L.J.M. van Gerwen

Bestuurslid, Stichting Bedrijfs geschiedenis; ambtelijk secretaris curatorium NEHA-leerstoel

Dr F. de Haan

Bestuurslid International Federation for Research in Women's History (tot augustus); Lid Wissenschaftliche Beirat, *L'Homme: Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft*

Prof dr L. Heerma van Voss

Secretaris, Labnet; Lid Dagelijks bestuur N.W. Posthumus-Instituut; Lid Advisory Board, European Social Science History Conference; Bestuurslid Association for the History of the Northern Seas; Secretaris Stichting Professor van Winter-Fonds; Lid archiefcommissie Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap; Lid Raad van Advies Stichting Historisch Platform; Lid Redactieraad *Cahier over de geschiedenis van de christelijk-sociale beweging*

J. Kloosterman

Directeur, Stichting Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis; voorzitter, Section of Business and Labour Archives, International Council on Archives (tot september); voorzitter, Internationale Marx-Engels Stiftung (tot september); voorzitter, programma commissie, 'Towards a New Age of Partnership' (NWO); voorzitter Zuster Mart Nienhuis Stichting; secretaris, DivA (Erfgoedkoepel voor de Documentaire Informatievoorziening en het Archiefwezen); lid Coordination Committee, International Association of Labour History Institutions; bestuurslid CANNET; bestuurslid Stichting Historie in Titels; bestuurslid Stichting Sem Presser Archief; lid adviesraad Joint Project on Dutch-Russian Historical Relations; lid commissie buitenland Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland; lid RLG Primary Sources Advisory Group, Mountain View, CA; lid RLG Cultural Materials Initiative Policy Advisory Group, Mountain

View, CA; lid adviesraad Réseau international de Recherche sur les Pays d'Europe centrale et orientale, Nanterre; lid wetenschappelijke commissie CGT Archives, Bobigny

Dr M.H.D. van Leeuwen

Bestuurlid Historical Sample of the Netherlands (HSN); bestuurslid HISMA (Historical International Social Mobility Analysis); Redacteur *Hollandsche Studiën*; Redacteur *Apparaat voor de geschiedenis van Holland*; co-voorzitter Social Inequalities Network, European Social Science History Conference; lid Raad van Advies Historisch Platform

Drs H. Looijesteijn

Secretaris Historisch Platform

Dr J. Peet

Lid studiegroep Sociale Zekerheid van het Katholiek Studiecentrum; Lid Redactieraad Cahier over de geschiedenis van de christelijk-sociale beweging; Lid begeleidingscommissie Geschiedenis van het GAK; secretaris Stichting Gijzelaars Beekvliet en Haren 1942-1944

Drs H.J.M. Winkelman.

Penningmeester van de Stichting Vriendinnen van het Jaarboek voor vrouwengeschiedenis; penningmeester van het Rosa Manus Fonds; lid van de begeleidingscommissie van de archievangids van het Nederlands Reclame Archief

9 - Balans 2000

afgerond in f

	31.12.2000	31.12.1999
ACTIVA		
<i>Materiële vaste activa</i>		
1. Collectie	p.m.	p.m.
2. Inventaris	1	1
<i>Vlottende activa</i>		
3. Voorraden	100	100
4. Vorderingen	154.618	45.441
5. Liquide middelen	56.691	214.159
	211.410	259.701
PASSIVA		
<i>Kortlopende schulden</i>		
6. Crediteuren	76.863	75.517
7. Belastingen en premies	18.636	9.371
8. Overige schulden	78.350	71.898
9. Nog te besteden aan projecten	15.358	80.712
	189.207	237.498
<i>Eigen vermogen</i>	22.203	22.203

Toelichting

De balans en de staat van baten en lasten vormen een verkorte weergave van de volledige jaarrekening die door Dubois & Co registeraccountants van een goedkeurende verklaring is voorzien.

Grondslagen voor de waardering en de bepaling van het resultaat

Tenzij anders vermeld zijn activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de aan het boekjaar toegerekende opbrengsten enerzijds en de kosten gewaardeerd tegen historische uitgaafprijzen anderzijds.

Collectie

Het bezit aan boeken en dergelijke is p.m. gewaardeerd. Aankopen worden in het jaar van aanschaf ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Inventaris

De aanschaffingen in enig jaar worden in datzelfde jaar geheel afgeschreven.

Voorraad eigen werken

De voorraad boeken, uitgegeven door de vereniging, is gewaardeerd tegen een vast bedrag van f 100. De met de uitgaven verband houdende kosten en opbrengsten worden in het desbetreffende jaar ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Projecten

Een eventueel resultaat op projecten wordt in het jaar van afwikkeling genomen. Indien de kosten van een project de toegezegde subsidiemiddelen overschrijden, worden deze ten laste van het resultaat van het boekjaar gebracht.

10 - Staat van baten en lasten 2000

afgerond in f

	begroting	uitkomst	1999
BATEN			
1. Subsidie KNAW	328.000	327.400	321.100
2. Projecten	206.000	455.679	486.649
3. Contributies en donaties	41.000	37.220	35.580
4. Overige baten	5.000	19.861	4.999
5. Donatie Posthumus Stichting	0	66.278	32.298
	<i>580.000</i>	<i>906.438</i>	<i>880.626</i>
LASTEN			
1. Personele lasten	199.000	132.789	194.653
2. Materiële lasten	120.000	146.040	115.980
3. Projectkosten	206.000	552.107	486.918
4. Verenigingsorganen	40.000	37.234	41.825
5. Algemene beheerskosten	54.000	38.268	41.250
	<i>619.000</i>	<i>906.438</i>	<i>880.626</i>
<i>Resultaat</i>	<i>-39.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Toelichting

Algemeen

De opgenomen begroting 2000 is de herziene begroting, vastgesteld op de bestuursvergadering van 17 maart 2000, en ter kennis gebracht van de ledenvergadering van 20 juni 2000.

Projecten

In 2000 is gerealiseerd een bedrag van f 455.679 aan inkomsten. Hier tegenover stonden uitgaven van in totaal f 552.107. Op de projecten werd derhalve een negatief resultaat geboekt van f 96.428. Dit werd veroorzaakt door een belangrijk tekort op het Zekerheidsproject 1500-2000. Nadat in 1999 ook al verlies op dit project genomen was, moest in de afrondingsfase nog aanzienlijk meer werk in het project gestoken worden dan begroot was. In geld uitgedrukt beliep het tekort in 2001 f 161.428. Dit werd opgevangen door extra inzet van NEHA personeel (f 79.000), bijstand van IISG personeel (f 65.000) en door de subsidie van de N.W. Posthumusstichting ter dekking van het exploitatietekort 2000 (f 17.428).

11 - NEHA, Resultaat 2000, herziene begroting 2001 en begroting 2002

	bedragen in duizenden guldens						bedragen in duizenden euro's	
	2000 begroting	herziene begroting	resultaat	2001 begroting	herziene begroting	2002 begroting	2001 herziene begroting	2002 begroting
INKOMSTEN								
1. Subsidie KNAW personeel	180	198	198	205	196	195	89	89
2. Subsidie KNAW materieel	130	130	130	132	133	133	60	60
3. Subsidie KNAW investeringen	18	0	0	0	10	10	5	5
4. Contributies en donaties	45	41	37	39	39	40	18	18
5. Overige opbrengsten	5	2	17	3	3	3	1	1
6. Donatie Posthumus Stichting	0	0	66	0	0	0	0	0
6. Publicaties	5	3	3	4	4	4	2	2
7. Projecten	266	366	456	326	443	68	201	31
8. Nog te verwerven projecten	0	0	0	0	0	56	0	25
Totaal	649	740	906	709	828	509	376	231
UITGAVEN								
1. Personeel	190	199	133	222	222	222	101	101
2. Investeringen	0	0	0	0	10	10	5	5
3. Bureaunkosten	89	64	53	64	64	64	29	29
4. Acquisitie	65	65	91	65	65	65	30	30
5. Ontsluiting	40	40	40	40	40	40	18	18
6. Verenigingsorganen	40	40	37	40	40	40	18	18
7. Publicaties	5	5	0	5	0	0	0	0
8. Projecten	220	366	552	273	331	68	150	31
Totaal	649	779	906	709	772	509	351	231
Resultaat	0	-39	0	0	56	0	25	0

Toelichting op resultaat 2000, herziene begroting 2001 en begroting 2002

Inkomsten

1. De subsidie van de KNAW voor personele kosten is vastgelegd in een meerjarentoekenning, maar wordt aangepast aan de ontwikkeling van de loonkosten. In de begroting 2001 is het toegezegde bedrag opgenomen.
4. De donaties blijken steeds moeilijker te innen, vooral door veranderd beleid bij de organisaties die voorheen donateur waren. Voor 2002 wordt een vermindering van de inkomsten uit donaties verwacht, maar de verwachting is dat dankzij een in 2001 te houden ledenwerfactie het ledental zal stijgen.
- 5, 6, uitgaven 4. In 2000 werd voor *f* 20.000 de Flori aangeschaft, waarvoor *f* 10.000 subsidie van de Posthumusstichting, en *f* 10.000 uit andere bronnen werd ontvangen.
9. Momenteel sluit de begroting 2002 nog met een tekort van *f* 56.000. Aan het bestuur en de directie is de taak om voor dat bedrag nog inkomsten uit projecten te verwerven. Indien dit niet lukt zal het verwacht batige resultaat van 2001 moeten worden aangesproken.

Uitgaven

4. Het acquisitiebudget bevindt zich al jarenlang op dezelfde hoogte. Verhoging zou wenselijk zijn, maar de inkomsten laten dat nog niet toe. Bestuur en directie beraden zich op mogelijkheden om de inkomsten structureel te verhogen.
- 4/5. In afwijking van eerdere jaren is de post acquisitie en ontsluiting gesplitst. Voor de duidelijkheid is dit in alle kolommen gebeurd.
7. De ervaring leert dat de uitgeverij in de praktijk steeds extern voldoende middelen vindt om gewenste publicaties te kunnen verzorgen. Voor de herziene begroting 2001 en de begroting 2002 is daarom niet langer een uitgavenpost begroot.

Resultaat

Het tekort over 2000 was begroot op *f* 39.000, maar beliep uiteindelijk, afgezien van de kosten van de Flori, *f* 56.000. Dankzij een subsidie van de Posthumusstichting kon het boekjaar zonder verlies afgesloten worden.